

A teresség 24. hetében bírósági döntés alapján kötelezték a kórházat

a lélegeztetőgép elzárásra.

Molnár Csilla – Fülesdi Béla

Elnöki beszámoló az MTA Debreceni Területi Bizottságának 2013. évi munkájáról^{*)}

Tisztelt Közgyűlés!

Hölgyeim és Uraim!

Az MTA Debreceni Területi Bizottságának történetében a mögöttünk hagyott esztendő – a korábbiakhoz hasonlóan – igen változatos és eseménydús, rendezvényekben gazdag időszak volt. Beszámolóim elején Széchenyi István egy mondatához szeretnék kapcsolódni, ő ezt írta egy helyen: „Egyedül tiszta fogalmak alapján fejlődhetik ki az emberi jólét”. E mélyen igaz gondolat jegyében, a tiszta fogalmak kialakítása érdekében működik a tudomány, s éppen annak érdekében, hogy az emberi jólét megteremtődjön. Így és ezt a célt szolgálja a Magyar Tudományos Akadémia, s e cél érdekében igyekeznek munkálkodni a regionális bizottságok is, amelyeknek küldetése, hogy a tudományos munkát a régióban támogassák, szervezését elősegítsék, az együttműködés különböző formáit kínálják fel mindazoknak a kutatóknak, akik ezt igénylik. Elmúlt évi munkánkról is ennek a gondolatnak a jegyében célszerű szólnunk, ezért a

DAB tevékenységének 2013. évi legfontosabb eseményeit számba véve mérjük fel azokat a lehetőségeket és adottságokat, amelyek között regionális bizottságunk működhetett.

Ha területi bizottságunk létszámát és tudományos minősítési arányait tekintjük, akkor látjuk, hogy Budapest után régióink a legnagyobb tudományos potenciállal rendelkeznek: az MTA köztestületi tagjainak száma kb. 16000, ebből régióinkba tartozik 1264 fő, akadémikusaink száma most 28. S itt engedjék meg, hogy egy szomorú kötelességemnek tegyek eleget. Az elmúlt évben régióink két akadémikusát, nemzetközi rangú professzort veszítette el Görömbei András és Szegedi Gyula személyében, reprezentatív munkásságukkal mindketten az MTA és ezen belül a DAB tudományos tevékenységét öregbítették. Temetésükön sokan részt vettünk, emléküket tisztelettel megőrizzük, s bízunk abban, hogy kiemelkedő tudományos munkásságuk, emberi példájuk és az MTA debreceni területi régiójában kifejtett tudományos szervező tevékenységük folytatókra talál a fiatalabb nemzedékben.

^{*)} Elhangzott a MTA Debreceni Területi Bizottságának 2014. február 26-án tartott közgyűlésén

Tisztelt Közgyűlés! Számos példa van arra, hogy az országosan érezhető kedvezőtlen gazdasági tendenciák között és ezek ellenére is lehet a tudományban jelentőset alkotni. Az elmúlt év akadémiai tagválasztási év volt, örömeinkre szolgál, hogy régióinkban hét akadémiai levelező tagot választottak rendes taggá, s egy új levelező tagunk is lett E. Kövér Katalin professzorasszony személyében, neki sok sikert kívánunk jövőbeli munkájához. További példaként említhető, hogy az MTA által meghirdetett Lendület-programnak, amely a nemzetközi szinten is elismert hazai kutatási projektek támogatását szolgálja, régióinkban négy nyertese – Nagy László, Barta Zoltán, Molnár Lajos és Fuxreiter Mónika – az elmúlt évben is sikerrel folytatta munkáját, közülük többen tartottak előadásokat régióink rendezvényein.

Területi bizottságunk 2013 évi tevékenységét 14 szaktanácsban és 82 munkabizottságban látta el. Egy-egy szaktanácsunk működik Nyíregyházán, ill. Szolnokon, mindkét városban a helyi főiskola a tudományos közélet bázisa, ezúton is köszönetünket fejezzük ki mindkét intézménynek a produktív együttműködésért. A szaktanácsok munkájáról a DAB tudományos titkára számol be, most csak jelzem, hogy 2013-ban mintegy 250 rendezvénynek adtunk otthont, s ezek 60 %-ának a szaktanácsok voltak a szervezői.

Elmúlt évi közgyűlésünket februárban a szokásos keretek kö-

zött tartottuk meg, erről a helyi hírközlő szervek is tudósítottak (Hajdú-Bihari Napló, interjú a DTV-ben). Nagysikerű előadást tartott ekkor Pepó Péter professzor *Növényi modellek, modell növények* címmel. Őt választotta társelnökének az Európai Agronómiai Társaság, amelynek XIII. kongresszusára 2014. augusztusában Debrecenben kerül sor.

2013-ban az év kiemelkedő rendezvénye a tudomány hónapjának debreceni nyitóünnepsége volt nov. 11-én. Ennek programját a „Velünk élő tudomány” központi témához kapcsolódva, a kutatás és az alkalmazás kettős szempontjának megfelelően alakítottuk ki. Hagyományainkhoz híven, a régió három megyéjének Kereskedelmi és Ipar-kamarája volt ebben együttműködő partnerünk. Ekkor Trócsányi Zoltán professzornak, az MTA rendes tagjának előadása hangzott el *Hasznos-e egy új részecske felfedezése?* címmel, a rendkívül tartalmas előadás és impozáns prezentáció révén bepillantást nyerhettünk a legújabb részecskekutatási eredményekbe, a felfedezőjének Nobel-díjat hozó Higgs-bozon rejtelseibe. Ezt követően a Nemzeti Innovációs Hivatal szakértője tartott tájékoztató előadást a 2014-2020 közötti időszak hazai kutatásfejlesztési és innovációs trendjeiről.

Ugyanezen alkalommal került sor az Atommagkutató Intézet Szalay Sándorról elnevezett tudományos díjának átadására, ezt ebben az évben Gyürky György vehette át

a nukleáris asztrofizika terén elért eredményeiért, ezen belül a vasnál nehezebb protongazdag atommagok csillagokbeli szintézisének feltárásáért, amivel a European Research Council 5 évre szóló támogatását is elnyerte. Ugyancsak ekkor a DAB vezetősége *A tudomány támogatásáért* elnevezésű érem adományozásával köszönte meg Miklóssy Ferenc kamarai elnök és Dr. Skultéty Éva kamarai főtitkár sok éves eredményes együttműködését a régió tudományos közösségével.

Hagyományaink szerint minden évben ekkor, a Tudomány Ünnepe keretében kerül sor az Észak-Alföldi Regionális Innovációs Díjak átadására. Ezt az elismerést az MTA Debreceni Területi Bizottságának kezdeményezésére a régió három megyei kereskedelmi és iparkamarája 1996-ban alapította. A díj célja olyan – regionális és országos szinten is – eredményes tudományotechnológiai fejlesztő munka és kimagasló egyéni teljesítmény jutalmazása, amely termék- vagy szolgáltatásfejlesztést, műszaki vagy ipari innovációt valósított meg. A pályázatot a DAB és a régiójához tartozó három Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, valamint 2009-től az INNOVA Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség közösen hirdeti meg. Az elbírálást a DAB vezetősége, a kamarák és az INNOVA véleményezése, illetve rangsorolása alapján végzi, szakértők bevonásával. Az Innovációs díjat (oklevél és plakett)

a DAB elnöke és a kamarák elnökei közösen adják át minden évben a Magyar Tudomány ünnepén.

2013-ban a díjat Hajdú-Bihar megyében a Bauviv Kft. nyerte el a *BEG kompakt elektromos ionkazan Tiszta Energia Rendszer* elnevezésű pályázatával. A magyar fejlesztésű ionkazan olyan vezérlőegységgel működtetett hőtermelő készülék, amely csökkenti az energiaköltséget és nem bocsát ki káros anyagot. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kamarai javaslatra a hodászi székhelyű Lad-Bau Kft. projektje kapta a díjat. Pályázatának címe: *Thermotus cellulóz hő- és hangszigetelőanyag gyártása hazai környezetben*. Az általuk előállított Thermotus fantázianevű berendezés olyan gyártósor, amely papírhulladékból korszerű – azaz tűzálló és rágcسالómentes – szigetelőanyagot állít elő a beton fűdémszerkezetek számára. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei kamara javaslatára odaítélt díj nyertese a tiszaföldvári Szicsek Pálinkafőzde Kft. Látvány Pálinkafőzde és látogatócentrum lett. Ez a cég az idegenforgalom jelentős fellendítését előidéző turisztikai attrakciót valósított meg, termékei iránt széles körű nemzetközi érdeklődés mutatkozik.

Az MTA DAB Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei, valamint Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakbizottsága a tudomány hónapja során rendkívül változatos programokat valósított meg. Nyíregyházán a főiskola rendezésében *Tudomány,*

szakértelem, innováció címmel nov. 12-én zajlott le az MTÜ nyitórendezvénye, a plenáris előadások egyike a termelésstervezés kérdéseiről, másika az aerodinamika alkalmazásáról számolt be. Szolnokon a *Mindennapi tudomány, a tudomány mindennapjai* címmel zajlott le a központi rendezvény nov. 20-án, a helyi főiskolával társrendezésben. Itt egyrészt a gazdaságtudomány, másrészt az alföldi tájökológia állott a középpontban, s országosan is egyedülálló programot valósított meg a repüléstudományi munkabizottság. Minderről az egyre színvonalasabbá váló *Economica* c. folyóirat különszáma is tanúskodik.

Az MTA Kolozsvári Területi Bizottságával történő együttműködésünk állandónak, szervesnek és folyamatosnak mondható, a DAB-nak szinte valamennyi szakbizottsága szoros kapcsolatot ápol az erdélyi tudományos élet fórumaival. Erről 2014. febr. 10-én az MTA Domus székházában a korábbi évekhez hasonlóan részletesen beszámoltunk.

Ugyancsak az elmúlt év fontos tanácskozásainak egyikeként említhető, hogy az MTA regionális bizottságainak vezetői évi szokásos értekezletüket megtartották, ezúttal erre az MTA székházában május 23-án került sor az MTA elnökségének részvételével. Mint minden előző évben, úgy most is megrendezte bizottságunk a régió akadémikusainak karácsonyi összejövetelét, amelyen a Vox antiqua énekegyüttes, valamint a DE Arany János

Gyakorló Iskolájának tanulói adtak igen színvonalas, nagy elismeréssel fogadott műsort.

A DAB vezetése kiemelten fontos feladatának tekinti a tudományos utánpótlás támogatását, a fiatal nemzedék kutatói ambícióinak segítését. Ennek a törekvésnek a jegyében az elmúlt évben is folytatódott az ún. „DAB-gimi” előadásorozat, azaz a DAB és a Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium együttműködése a középiskolás korosztály érdeklődésére számot tartó témákban. Rendkívül színes, de ugyanakkor alapvetően tudományos előadások hangzottak el, alkalmanként két különböző tudományterületről, neves előadóktól a középiskolások tudásszintjéhez igazodva.

A Debreceni Egyetem TEK Hatvani István Szakkollégiuma rendszeresen a DAB székházban tartja Tudományos Hallgatói Konferenciáját. Az utóbbira december 7-én került sor, amelyen hat szekcióban hangzottak el előadások, bizonyítva, hogy régióink a tudományos utánpótlásnak nincs híján. Ehhez a rendezvényhez területi bizottságunk a jövőben is igyekszik szakmai támogatást nyújtani. Szintén a tudományos utánpótlás támogatását szolgálta az immár IV. alkalommal megrendezett *Interdiszciplinaritás a régió kutatásban* című konferencia, amely kifejezetten fiatal kutatók nemzetközi ülészaka volt a tudomány hónapjában, november 22-én. Itt a legkülönbözőbb tudományágak művelői adtak elő, kritérium csak az

volt, hogy a régióról szóljon referátumuk.

2013-ban igen sikeresnek bizonyult a DAB Klubjának működése. Számos rendezvénye telt házat vonzott, a DEOEC Közművelődési titkárságával történő együttműködésnek köszönhetően. Kiemelkedett a programból Galánfi András balladestje, új szint jelentett Szénási Miklós verseskötetének bemutatása és Debreczeni Tibor főiskolai tanár műsoros estje. Köszönet illeti mind ezért a Klub-elnököt, Gomba Szabolcs professzort és Cserép Zsuzsannát, a DEOEC közművelődési titkárságvezetőjét.

Az elmúlt évben is törekedtünk arra, hogy a régió legkiválóbb kutatóinak munkásságát elismerjük. A DAB Pro Scientia Érmét 2013-ban Orosz István akadémikus nyerte el, aki történész-nemzedékek nevelőjeként, nemzetközi rangú kutatóként járult hozzá régiónk hírnevének növeléséhez. A DAB Pro Cooperatione díját Ferenc Postma holland professzor kapta, aki több évtizede szorosán együttműködik a régió reformációkutató intézményével, és kiterjedt publikációs tevékenységével jelentősen hozzájárult a debreceni peregrinációtörténet külföldi megismertetéséhez. A DAB Plakett nyertesei voltak a 3 tudományterületen: Pepó Péter, Posta József és Sipka Sándor professzorok, akik valamennyien számos alkalommal szerepeltek a DAB előadói között.

Számos neves professzor, világhírű kutató fordult meg székházunkban, s tartott előadást, konzultációt vagy workshopot. A teljesség igénye nélkül néhányukat megemlítve: Charles Guittard professzor, Paris-X Egyetem; Masahiro Yoshimura professzor, Nemzeti Chen Kung Egyetem; Shinn-Jyh Ding professzor Chung Shan Orvosi Egyetem; Maróth Miklós akadémikus, az MTA alelnöke; Kovács Péter helyettes államtitkár, Vidékfejlesztési Minisztérium; Szilágyi Gábor igazgató, Hortobágyi Nemzeti Park; Aradi Csaba, a HNP volt igazgatója; Fülöp Zsolt igazgató, ATOMKI; Merklné Kálmán Mária oktatási főosztályvezető, Pest Megyei Kormányhivatal; Papp László, Debrecen alpolgármestere; Konyári Ferenc főosztályvezető, HBM-i Kormányhivatal Nyugdíjbiztosítási Igazgatósága; Lukács János, a Magyar Könyvvizsgáló Kamara elnöke; Márton Piroska vezető főtanácsos, NAV HBM-i Szervezete; Dr. Szokol Miklós elnök, Debreceni Szív Egyesület és még sokan mások.

Székházunk számos kiállításnak is helyet adott az elmúlt évben. Tavasszal Pintye Tibor debreceni régi képeslapgyűjteményét tekinthették meg az érdeklődők. Kiemelkedő jelentőségű és látogatottságú volt Holló László Kossuth-díjas festő, érdemes művész festményeinek és grafikáinak bemutatása, amely november elejétől február közepéig volt látható székházunk-

ban. Köszönet illeti ezúttal is Komiszár János festőművészt a kiállítás rendezéséért, valamint Dr Ujváry Zoltán professzort, Holló László fogadott unokáját, aki az anyag jelentős részét rendelkezésünkre bocsátotta, s egy értékes festménnyel ajándékozta meg a DAB-székházat.

Végezetül röviden jövőbeli terveinkről szeretnék szólni.

Székházunk infrastruktúráját 2013-ban a közismert átszervezések és takarékosági intézkedések miatt a korábbiaknál szerényebb mértékben tudtuk fejleszteni. Reményeink szerint ez a helyzet 2014-ben javulni fog: az épület nyílászáróinak korszerűsítése befejeződik május végéig, s bejelentettük igényünket a nagyelődő széksorának felújítási költségeire.

Az elkövetkező időben rendezvényeink számát legalább is szinten tartani (vagy még inkább növelni) szeretnénk, valamint vendégszobáink kapacitásának teljesebb kihasználására törekszünk. A határon túli tudományosság támogatására továbbra is nagy gondot fordítunk, elsősorban az erdélyi – nagyváradi és kolozsvári – szakemberekkel, az MTA Kolozsvári Területi Bizottságával (elnöke Péntek János) és az Erdélyi Múzeum Egyesülettel (elnöke Sípos Gábor) kialakult együttműködésünk folytatása és erősítése a célunk.

Rendezvényeink propagálását ugyancsak szeretnénk erősíteni: minden csütörtökön a következő hét programját tudományos közössé-

günk tagjainak címére elektronikusán megküldjük. A tavalyi címlistánk 30 fővel növekedett, így jelenleg közel 400 címre továbbítjuk a DAB-híradó információit. Már most számos jele van annak, hogy 2014-ben is nagy aktivitást mutatnak szakbizottságaink és munkabizottságaink. Több országos és nemzetközi konferencia időpontját már eddig is rögzítettük. Szeretnénk növelni a fiatal generáció részvételét rendezvényeinken, főként a Hatvani Szakkollégium, a DAB-Gimi és a fiatal kutatók interdiszciplináris régiókutatási mozgalma révén.

A 2014. évi tudományünnepe országos megnyitására november elején ezúttal Budapesten, az MTA székházában kerül sor, a DAB pedig idén is régióink három megyéjének Kereskedelmi és Iparkamarájával közösen tervezi a nyitóünnepséget november elején. Az országos vonatkozásban megadott központi témához kapcsolódóan a legtöbb szakbizottságunknak lesz rendezvénye ebben a hónapban.

Végezetül, de nem utolsó sorban, e helyütt is szeretnék köszönetet mondani a DAB-székház valamennyi munkatársának, akik a csökkentett létszámból fakadó munkatöbblet ellenére is sikeresen látták el feladataikat. Az elmúlt évben nyugdíjba vonult munkatársainknak (Dr Gál Józsefné, Szöllősi Tiborné, Nagy Andrásné) is köszönjük sokéves munkájukat. Itt mondok köszönetet Debrecen MJV Önkormányzatának az együttműködésért. Több szervezet is támogatott egyes

konferenciákat, így pl. a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár, a Servier Kutatóintézet, a TEVA Gyógyszer-gyár, a Biomedica Hungária Kft., a Vesebetegek Életminőségéért Alapítvány, a Tudomány a Környezetünkért Közhasznú Alapítvány. Köszönet illeti továbbá régióink tudományos közösségének mindazon tagjait, akik az elmúlt évben hozzájárultak programjaink eredményes lebonyolításához.

2014 évi terveink, tudományos rendezvényeink csakis a kü-

lönböző kutatási területek és közéleti intézmények együttműködésével, az eddigi eredményekre építve válhatnak valóra. Ehhez kívánok a régió valamennyi szakemberének, tudományos kutatójának és intézményének további sikereket, kívánom, hogy az előttünk álló év a mögöttünk hagyottnál is eredményesebb legyen.

Bitskey István

Főtitkári beszámoló a DAB szakbizottságainak 2013. évi munkájáról^{*)}

1. A Bölcséleti, Művészet- és Ókortudományi Szakbizottság megemlékezett a Milánói Edictum 1700 éves évfordulójáról és a Debreceni Református Kollégium fennállásának 475. évfordulójáról. Tudományhónapi rendezvényük *A velünk élő antik és keresztény erények* című konferencia volt a 100 éve született Szabó Árpád akadémikus, a 10 éve elhunyt Kádár Zoltán művészettörténész, illetve a kilencvenéves Thomas Köves-Zulauf professzor tiszteletére. Az identitás és az önbe-

csülés kérdéskörét egy háromnapos nemzetközi konferencián vizsgálták (*Identity and Self-respect*).

2. Az I. számú Orvostudományi- és Biológiai Szakbizottság 2013-ban két munkabizottsággal bővült. A Reumatológiai, Traumatológiai és Ortopédiai Munkabizottság ikerrégiós (Borsod, Hajdú, Heves, Szabolcs, Szolnok) kordináló szerepet játszik a mozgásszervi betegek komplex ellátásában. Az Angiológiai Munkabizottság megalakulását a legszélesebb körű interdiszciplinaritás jellemezte. A Trombózis és Hemosztázis Munkabizottság névváltoztatást kért a tagság szakmai összetételének bővülése miatt, a továbbiakban Hematológiai és Hemosztázis Munkabizottság néven kívánja munkáját folytatni. – A 17 munkabizottság tovább-

^{*)} Elhangzott a MTA Debreceni Területi Bizottságának 2014. február 26-án tartott közgyűlésén